

Podporna gradiva za učitelje pri vključevanju otrok in mladostnikov iz ranljivih skupin

PODPORA UČENCEM S PRIMANJKLJAJI NA POSAMEZNIH PODROČJIH UČENJA

1

Avtorice:

Andreja Rošer Obretan, Zavod RS za šolstvo

Karmen Vršič Drevenšek, Zavod RS za šolstvo

Petra Marguč Naglič, Zavod RS za šolstvo

dr. Milena Košak Babuder, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

mag. Milena Pačnik, Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje

Zdenka Roškarič Duh, OŠ Miklavž na Dravskem polju

Lara Valentinčič, OŠ Kozara Nova Gorica

Anja Vidmar, CIRIUS Vipava

Urednica: **Kristina Bratina**

Jezikovni pregled: **Vera Jakopič**

Izdajatelj in založnik: **Zavod RS za šolstvo**

Predstavnica: **Jasna Rojc**

Urednica založbe: **Barbara Jarc**

Spletna izdaja

Ljubljana, 2025

Publikacija je brezplačna.

Publikacija je dosegljiva na:

www.zrss.si/pdf/Podpora_ucencem_s_primanjkljaji_na_posameznih_podrocjih_ucenja.pdf

CIP

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

PODPORA UČENCEM S PRIMANJKLJAJI NA POSAMEZNIH PODROČJIH UČENJA

Učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU) imajo težjo obliko specifičnih učnih težav (SUT), ki so posledica motenj ali razlik v delovanju centralnega živčnega sistema in se pojavljajo kljub povprečnim ali nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim. So notranje narave in niso primarno pogojeni z neustreznim poučevanjem in drugimi dejavniki iz okolja, vidnimi, slušnimi ali motoričnimi okvarami, nevrološkimi motnjami in motnjami v duševnem razvoju ter vedenjskimi in čustvenimi težavami ali motnjami, čeprav se lahko pojavljajo skupaj z njimi (Magajna idr., 2015).¹

Skupina motenj je heterogena – od blažjih do izrazitih ter od kratkotrajnih do vseživljenjskih. Med te motnje sodijo:

Motnja/PPPU	Glavne značilnosti in pogoste težave
SPECIFIČNE MOTNJE BRANJA	
Disleksija	Nevrofiziološko pogojene težave pri branju in pisanju ; pomanjkljivo fonološko zavedanje ; težave pri natančnem in/ali tekočem prepoznavanju besed , slabem črkovanju in slabih dekodirnih spretnostih . Izvirnost pri reševanju problemov in dobre vizualne sposobnosti. Težave z ohranjanjem pozornosti , usvajanjem novega znanja , motoriko ; šibkejša organizacijske spretnosti, računske in čustvene sposobnosti.
Specifični primanjkljaj bralnega razumevanja	Ustrezna tehnika branja, neskladje med bralno natančnostjo in bralnim razumevanjem ; primanjkljaji na ravni višjih procesov (stavčna integracija, sklepanje in nadzorovanje razumevanja, metakognicija, verbalni delovni spomin). Težave na področju slušnega razumevanja, besedišča, ustnega izražanja, pripovedovanja, prenesenega jezika ter slovnice.
MOTNJA PRAVOPISNEGA PISANJA	
Disortografija	Specifična motnja pisanja na področju ortografskega kodiranja ; težave z upoštevanjem pravopisnih pravil , pravilnim črkovanjem, z ustreznim priklicem črke/simbola, z razločevanjem, katere besede se pišejo skupaj in katere narazen, z deljenjem besed; izpuščanje/dodajanje grafemov, zamenjevanje soglasnikov in fonetično zapisovanje besed.

¹ Magajna, L., Kavkler, M., Košak Babuder, M., Zupančič Danko, A., Seršen Fras, A. in Rošar Obretan, A. (2015). Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. V N. Vovk - Ornik (ur.), *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir in motenj otrok s posebnimi potrebami* (str. 23–31). Zavod RS za šolstvo. <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

SPECIFIČNE MOTNJE RAČUNANJA

Diskalkulija	Težave z razumevanjem pojma števila , odnosov med števili, matematičnih simbolov in pojmov, priklicem in avtomatizacijo osnovnih aritmetičnih dejstev.
Specifične aritmetične učne težave	Težave le na področju aritmetike (priklic aritmetičnih dejstev, proceduralne težave, vidno-prostorske težave). Slabše načrtovanje dela, reševanja naloge/problema; med računanjem se učenec hitro izgubi in potrebuje dodatno usmeritev za dokončanje naloge.

MOTNJA GRAFOMOTORIČNEGA PISANJA

Disgrafija	Motnja grafomotoričnega pisanja ; težave z izražanjem, črkovanjem, z oblikovanjem črk, čitljivostjo, razmikom, velikostjo besed; razlika med ustnim in pisnim izražanjem. Težave z mehaniko pisanja, neroden oprijem svinčnika, slabša struktura stavkov, težave z upoštevanjem slovničnih pravil.
-------------------	--

PRIMANJKLJAJI NA PODROČJU PRAKTIČNIH TER SOCIALNIH VEŠČIN

Neverbalne specifične učne težave	Desnohemisferni nevrološki sindrom; težave na področju skrbi za samega sebe, receptivnega in ekspresivnega jezika, učenja, samouravnavanja, socialnih spretnosti ter sposobnosti samostojnega življenja . Šibkosti v vizualno-prostorskem zaznavanju, intuitivnosti, organizaciji, socialni integraciji, ravnotežju in koordinaciji.
Dispraksija	Razvojna koordinacijska motnja ; motnja načrtovanja in koordinacije gibov ; težave v grobi in fini motoriki, prostorskem zavedanju, organizaciji, govoru in jeziku. Senzorična občutljivost, čustveni in socialni izzivi.

Organizacija in izvajanje pouka z učenci s primanjkljaji na posameznem področju učenja

Organizacija prostora

- Prostor, ki omogoča najboljše sledenje in aktivno sodelovanje pri šolskem delu,
- sedenje blizu sošolca, ki mu je najbolj pripravljen pomagati, ga podpreti,
- možnost umika iz učilnice.

Uporaba pripomočkov in opreme

Učenci s specifičnimi motnjami branja	Učenci s specifičnimi motnjami na področju matematike
• Bralna ravnilca, okvirčki/bralna okna, • prilagojen obseg oziroma izbor gradiv za domače branje, • uporaba osebnih računalniških naprav, • podporna tehnologija za poslušanje daljših besedil.	• Vizualna opora s celotno ali delno poštevanko (od 4. do 9. razreda), • vizualne opore (na primer številski trak, osnovne matematične formule), • postopkovniki oziroma nazorni zgledi s koraki pri reševanju nalog, • preglednice za pretvarjanje merskih enot (od 3. do 9. razreda), • možnost enostavnega računalnika od vključno 6. razreda naprej.
Učenci s specifičnimi motnjami na področju pisanja in pravopisa	
• Prilagojena pisala in nastavki za pisanje, • prilagojen pribor pri rabi tehničnih pripomočkov, • možnost uporabe zvezkov s prilagojenim črtovjem, • grafični organizatorji oziroma delno pripravljene izročki (da učenec sam dopolnjuje), • možnost elektronskega slovarja (tuj jezik), • uporaba slovarčka pojmov, • možnost uporabe slovarja (črkovanje in zapisovanje pri tujem jeziku), • možnost uporabe osebnih računalniških naprav za pisanje daljših besedil, • uporaba podporne tehnologije.	

Prilagoditve

Prilagoditev učnih gradiv	Prilagoditev zvočnih posnetkov (tuji jezik in glasbena umetnost)
• Več slikovnih oziroma grafičnih opor, • večja pisava, neserifna/linearna pisava, • širši razmik med vrsticami, • dovolj prostora za pisanje odgovorov, • levostranska poravnava vrstic besedila, • uporaba barv, • krepko poudarjena navodila, • krepko označene ključne besede, • vsaka naloga na svoji strani ali razrezani delovni listi, po potrebi prekrivanje nalog, • obsežnejša gradiva razčlenjena na manjše enote (Košak Babuder idr., 2019).²	• Možnost podnapisov (ne pri ocenjevanju slušnega razumevanja), • možnost vmesnega ustavljanja zvočnih posnetkov.

5

Možnost uporabe slušalk pri učencu s primanjkljajem na posameznem področju učenja, ki ima težave z ohranjanjem in vzdrževanjem pozornosti.

Podpora pri socialnem vključevanju in razvoju samostojnosti

- Načrtovanje in izvedba skupinskih oblik dela,
- podpora učencu pri predstavitvi primanjkljaja sošolcem,
- pozornost na socialno izključevanje, zasmehovanje, spletno nasilje ter sprotne reševanje tovrstnih zapletov,
- spodbujanje učenčeve rezilientnosti – psihične odpornosti,
- omogočanje izkušenj, da zmore sam,
- učenje prevzemanja odgovornosti za svoje učno delo in opravljanje nalog.

² Košak Babuder, M., Rezar, M., Kopajnik, K. in Torkar, G. (2019). *Kazalniki kakovosti učbenikov, verzija 1.0: poročilo projekta Za kakovost slovenskih učbenikov*. Brusel: Evropska unija, Evropski socialni sklad; Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. https://kauc.splet.arnes.si/files/2021/01/Kazalniki_KaUc.pdf

Prilagoditve pri poučevanju

Pri pripravi in usvajanju učne snovi	
• Postopen prehod od konkretne do abstraktne predstavitve pri usvajanju novih pojmov, • vnaprej pripravljeni izročki v obliki, ki učencu omogoča aktivno sodelovanje, • razdelitev besedil za branje na krajše vsebinsko zaokrožene dele, ki jim sledi vprašanje ali naloga, vezana na odstavek, • načrtovanje bralnih, pisnih in matematičnih aktivnosti v prvih urah pouka, • po potrebi vaje zapisa z uporabo osebnih računalniških naprav.	
Časovne prilagoditve	Domače naloge
• Izogibanje nalogam, ki zahtevajo predvsem hiter priklic odgovora, • več časa za izvedbo aktivnosti in nalog.	• Vnaprej dogovorjeni načini beleženja, • prilagojena količina, • prilagojena vrsta/oblika domače naloge.

Prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja

Prostorske	Oblikovne
• Možnost ustnega in/ali pisnega ocenjevanja zunaj oddelka, • prilagojena delovna površina, • dodatna osvetlitev, • kinestetična miza ali miza z izrezom.	• Enake kot pri poučevanju, • besedilo razdeljeno v več krajših delov, • zahtevnejše besedilo/navodilo razdeljeno na več enot ali vmesnih korakov.
Pri izvedbi preverjanja in ocenjevanja znanja	
• Možnost ustnega preverjanja in ocenjevanja znanja, • ustna dopolnitev pisnega preverjanja in ocenjevanja znanja, • možnost pisanja z velikimi tiskanimi ali malimi tiskanimi črkami (oziroma s kombinacijo), • toleranca do specifičnih napak, v ospredju je ocenjevanje znanja in razumevanja konceptov, pravil, postopkov posameznega predmetnega področja, • možnost podaljšane časa (do največ 50 %), • pri sopojavljanju z motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo in zaradi drugih dolgotrajnih bolezni lahko piše pisni preizkus v dveh delih isti dan ali v različnih dnevih.	

Pripomočki

- Učenec jih čim več izdelava sam (ali skupaj z učiteljem) in jih uporablja že med poučevanjem oziroma učenjem,
- ne vsebujejo vsebin, ki se neposredno ocenjujejo,
- vizualne opore, postopkovniki oziroma nazorni zgledi, grafične in barvne opore za lažjo vizualizacijo in orientacijo,
- prilagojeni pisalni pribor, barvni označevalci besedila,
- enostavno računalno od vključno 6. razreda naprej,
- nedrseča podlaga pri učencih z dispraksijo,
- možnost uporabe slovarčka pojmov, učenec ga uporablja pri nalogah pisnega sporočanja,
- uporaba osebnih računalniških naprav.

Možnost (izjemoma in po presoji strokovne skupine) pomočnika bralca (od 6. razreda dalje), ki pri bralnem razumevanju nevtralnno, brez intonacije in poudarkov, prebere navodila za reševanje naloge.

Besedilno nalogo pri matematiki prebere nevtralnno, brez poudarkov ali usmerjanja pozornosti na ključne besede. Na matematični znak ali simbol v besedilni nalogi samo pokaže in ga ne poimenuje. Besedilno nalogo lahko prebere tudi po delih.